

COURSE «BANK AUDITING»

**LECTURE #2
INTERNAL AUDIT IN BANKS**

Rizaev N.K. - DSc

«БАНК АУДИТИ» ФАНИ

**МАЪРУЗА №2
БАНКЛАРДА ИЧКИ АУДИТ**

РИЗАЕВ Н.К – DSc

РЕЖА:

01

ИТЕМ 01

Банк аудитининг моҳияти ва ҳуқуқий асослари

02

ИТЕМ 02

Банкларда ички аудитни шаклланиши

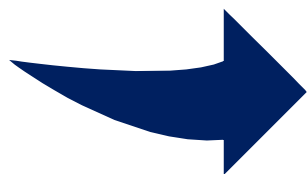
03

ИТЕМ 03

Банкларда ички ва ташқи аудитнинг фарқи ва ўзаро боғлиқлиги

04

ИТЕМ 04

АУДИТ- бу...

бунга ваколати бўлган шахслар - аудитор (аудиторлик ташкилот)лар томонидан, хўжалик юритувчи субъектларнинг молиявий ҳисоботининг **ишончилиги** ҳамда молия-хўжалик операциялари ЎзРес амалдаги қонунчилиги ва бошқа меъёрий ҳужжатларга мувофиқ, эканлигини аниқлаш мақсадида мустақил экспертиза ва таҳлил қилиш, бухгалтерия ҳисоби ва бошқа молиявий ҳисоботларга қўйиладиган талабларга мувофиқлигини, уларнинг **тўлиқлиги** ва **аниқлигини** текшириш.

ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАР:

<https://www.bookva.org/>

Ўзбекистон Республикаси
банкларида аудиторлик
текширувларини ўтказиш
тўғрисида НИЗОМ (Янги
тахрири)

(АВ 04.11.2000й.№982, МБ
24.06.2000 й. №403)

**ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ИЧКИ
АУДИТИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР
ТЎҒРИСИДАГИ НИЗОМНИ
ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА**

**[Ўз Рес Адлия вазирлиги 2021 йил 7
май, 3302]**

**ЎЗ РЕС МБ ҚАРОРИ
2021 йил 16 апрель, 3/2-сон**

БАНК АУДИТИНИНГ МОҲИАТИ ВА ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

<https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82>

Банкларда аудитнинг профессионал хизматлари:

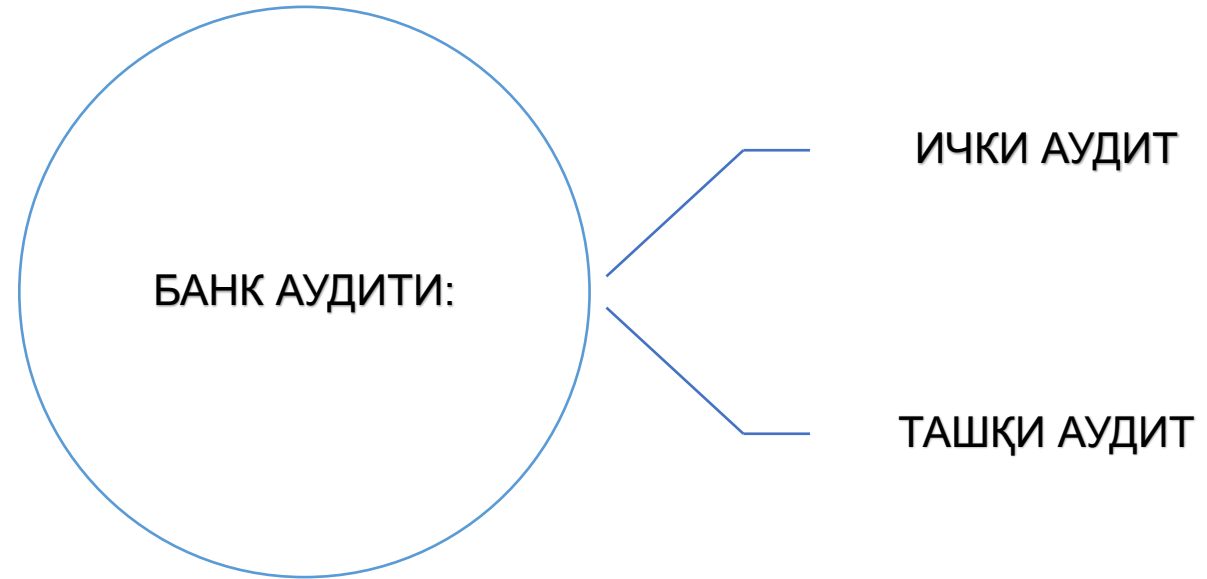
1. Бухгалтерия ҳисобини йўлга қўйиш, қайта тиклаш ва юритиш;
2. Молиявий ҳисоботни тузиш;
3. Миллий молиявий ҳисоботни бухгалтерия ҳисоби халқаро стандартларига ўтказиш;
4. Банкларнинг молия-ҳўжалик фаолиятини таҳлил қилиш;
5. Банкларда бухгалтерия ҳисоби, солиқ солиш, режалаштириш, менеджмент ва молия-ҳўжалик фаолиятининг бошқа масалалари юзасидан консалтинг хизмати;
6. Банкларда солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича ҳисоб-китоблар ва декларацияларни тузиш.

ИЧКИ АУДИТ

Ички аудит ташқи аудит учун зарурий ахборотларни жамлаб беради, ушбу ахборотлар базасидан манба сифатида ташқи аудиторлик компаниялари ёки алоҳида аудиторлар фойдаланади.

Ички аудит аудиторлик текширувини амалга ошириш усулига кўра ташқи аудитга ўхшашдир.

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ИЧКИ АУДИТИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР ТЎҒРИСИДАГИ НИЗОМ

ички аудит — банкнинг ички назорат тизими, шу жумладан таваккалчиликларни бошқариш ва корпоратив бошқарув тизими ва жараёнларининг сифати, уларнинг монандлиги ва самарадорлигига оид мустақил баҳони тақдим этиш билан боғлиқ фаолият;

ички аудит хизмати — банкда ички аудитни доимий тарзда амалга оширувчи мустақил таркибий бўлинма;

ички аудит стандартлари — Банк назорати бўйича Базель қўмитасининг Банкларда ички аудитга оид тамойиллари, Ички аудиторлар институтининг Ички аудитнинг халқаро касбга оид стандартлари, Халқаро бухгалтерлар федерациясининг Аудитнинг халқаро стандартлари.

Банкларда ички аудитни шаклланиши

:

Ички аудит хизмати

ички аудит хизмати мақсади, вазифалари, ҳуқуқ ва мажбуриятлари;

A

ички аудит хизматининг фаолият йўналишлари

B

ички аудит хизматининг мустақиллиги ва холислигини таъминлаш асослари

C

ички аудит хизмати ходимлари, бош аудиторнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари;

D

Банкларда ички аудитни шаклланиши

<https://bioprocessintl.com/bioprocess-insider/regulations/bms-hit-by-fda-483-with-6-observations-at-washington-car-t-plant/>

Ички аудит хизмати банкнинг текширилаётган фаолиятидан ва бошқарувидан мустақил бўлиб, у кенгаш ва аудит қўмитасига бевосита бўйсунди.

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ИЧКИ АУДИТИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР ТЎҒРИСИДАГИ НИЗОМНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА
[Ўз Рес Адлия вазирлиги 2021 йил 7 май, 3302]
ЎЗ РЕС МБ ҚАРОРИ. 2021 йил 16 апрель, 3/2-сон

Банкларда ички аудитни шаклланиши

Ички аудит хизмати ходимлари, шу жумладан бош аудитор кенгаш қарори билан лавозимга тайинланади ва лавозимидан озод этилади. Кенгаш қарори билан ички аудит хизмати ходимларини (бош аудитор бундан мустасно) лавозимга тайинлаш ва лавозимидан озод этиш банк аудит қўмитаси ваколати доирасига киритилиши мумкин.

<https://mbatime4u.com/sales-department/audit-sales-department/>

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ИЧКИ АУДИТИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР ТЎҒРИСИДАГИ НИЗОМНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА
[Ўз Рес Адлия вазирлиги 2021 йил 7 май, 3302]
ЎЗ РЕС МБ ҚАРОРИ. 2021 йил 16 апрель, 3/2-сон

Банкларда ички аудитни шаклланиши

Ички аудит хизмати ходимлари, шу жумладан бош аудиторнинг холислиги ва беғаразлигига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган банк операцияларини ва бошқа тадбирларни амалга оширишга доир қарорлар қабул қилиш,

жумладан молиявий ҳужжатларни ёки таваккалчиликларни қабул қилишни кўзда тутувчи ҳужжатларни **имзолаш жараёнларида** иштирок этмасликлари лозим.

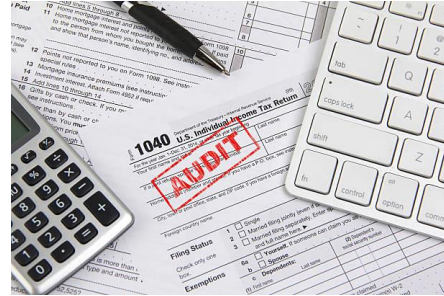

Банк ички аудит хизмати ходимлари....

банк ёки унинг таркибий бўлинмаларида охириги **ўн икки ой** ичида ўзлари фаолият юритган соҳа ёки таркибий бўлинманинг текширувида иштирок этиши тақиқланади; аудиторлик текшируви предмети бўлган ҳужжатларни ишлаб чиқишда ёки операцияни амалга оширишда бевосита иштирок этган бўлса, у ушбу ҳужжат ёки операцияларнинг аудиторлик текширувида **иштирок этиши** мумкин эмас.

Банкларда ички аудитни шаклланиши

Ички аудит хизмати корпоратив бошқарувга оид текширувларни амалга оширишда камида қуйидагиларга эътибор қаратиши лозим:

корпоратив бошқарув самарадорлигига, жумладан ваколат ва вазифаларнинг аниқ тарзда тақсимланганлигига ҳамда етарли даражадаги ҳисобдорликнинг мавжудлигига;

Банкларда ички аудитни шаклланиши

манфаатлар тўқнашувини олдини олишга қаратилган чораларга ва ноўрин хатти-ҳаракатлар ҳақида хабар қилиш тизимининг ижро ҳолатига;

банк ходимлари томонидан одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этилишининг ижро ҳолатига ва унинг назоратига;

Банкларда ички аудитни шаклланиши

Ички аудит хизмати молия масалалари юзасидан қуйидагиларни текширади:

молия масалалари билан ишловчи таркибий бўлинмаларнинг фаолияти уларнинг вазифаридан келиб чиқиб тўғри йўлга қўйилганлигини;

молиявий кўрсаткичларни аниқлаш, уларни йиғиш, баҳолаш ҳамда ҳисоботларни тайёрлашда ишлатиладиган маълумотлар ҳамда жараёнларнинг тўлиқлигини ва тўғри йўлга қўйилганлигини;

Банк ички аудит хизматини

бош аудитор бошқаради ва у банкда муҳим аҳамиятга эга ходим ҳисобланади.

Бош аудитор қуйидагиларга масъул ҳисобланади:

1. ички аудит хизмати фаолиятини ташкиллаштиришга, бошқаришга ва мувофиқлаштиришга;
2. ички аудит хизмати ходимлари ўртасида вазифаларни тақсимлашга;
3. йиллик режани ишлаб чиқишга, уни кенгашга тасдиқлаш учун киритишга;

Банкларда ички аудитни шаклланиши

Бош аудитор қуйидагиларга ҳақли:

;

зарур ҳолларда
режадан ташқари
аудиторлик текшируви
ўтказилишини ташкил
қилиш;

кенгаш ва (ёки) аудит қўмитасининг
навбатдан ташқари мажлисини
ўтказиш ҳақида ёзма талаб тақдим
этиш;

кенгаш ва унинг қўмиталари
ҳамда бошқарув
мажлисларида овоз бери
ҳуқуқсиз иштирок этиш

Yadgarova M., Qurbonov R. Bank auditi. Darslik. –Т.:
«IQTISOD-MOLIYA» 2019 у.

[Wally Smieliauskas, Kate Bewley. Auditing: An International Approach Hardcover. McGraw-Hill Ryerson; 6 edition. 800 pages. 2014.](#)

Банкларда ички аудитни шаклланиши

-

Ички аудит хизмати ходимлари қуйидаги талабларга жавоб беришлари керак: олий маълумотга эга бўлиши;

банк ва (ёки) молия тизимида таваккалчиликларни бошқариш, актив ва пасивларни бошқариш, кредитлаш, валюта, пул муомаласи ёки бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи билан боғлиқ таркибий бўлинмаларнинг бирида ёки ташқи аудитор сифатида камида **1 йиллик** иш тажрибасига ёки «Сертификатланган ички аудитор (CIA)»,

бош аудитор банк ва (ёки) молия тизимида камида **5 йиллик иш** тажрибасига, шу жумладан, номзод тавсия этилаётган ташкилий тузилмада камида **3 йиллик раҳбарлик** лавозимларида иш тажрибасига эга бўлиши;

Банкларда ички ва ташқи аудитнинг фарқи ва ўзаро боғлиқлиги

Ташқи аудит ва ички аудит ушбу аудиторлик текширувлари ни амалга оширилиш вақти ҳамда уларга юклатилган вазифалар жиҳатидан ўзаро фарқланади.

Ташқи аудит шунингдек мустақил аудит деб ҳам юритилади. Ташқи аудит текширувининг асосий мақсади бу хўжалик юритувчи субъектнинг акциядорлари, инвесторлари, тижорат банклари, солиқ органлари учун ушбу корхона ёки ташкилотнинг молиявий хўжалик фаолияти бўйича ҳаққоний хулоса тайёрлашдир. Ташқи аудит корхона мулкдорлари, давлат ва кредиторлар манфаатлари учун хизмат қилади.

<https://kun.uz/news/2020/02/22/ipoteka-bank-atib-tomonidan-bankning-toshkent-viloyati-chirchiq-filialiga-press-tur-tashkil-etildi>

Ички аудит

Хужалик тизимида ишлайдиган ҳисоб, назорат ва таҳлил мутахассислари томонидан бажарилади.

Асосий мақсади – ушбу хужалик тизимида маъмурият ахборот эҳтиёжини қондириш.

Таъсирчанлик ва самарадорлик ташқи аудит хажмига, мазмунига ва характериға бевосита тасир қилади.

Хужалик операциялари, ресурслардан фойдаланиш, ҳисоб-ҳисобот ва ички назоратнинг аҳволи, белгиланган ҳисоб сиёсати ва умумий услубий қоидаларга мос келиши текширилади.

Ушбу хужалик тизимида ишнинг функционал бошқариш муносабатларига қаратилган.

Ташқи аудит

Ёлланган ходим бўлмаган, лекин асосан шартнома асосида далолат бериш вазифасини бажарадиган профессионаллар томонидан амалга оширилади.

Асосий вазифаси – “3 шахслар” – акциядорлар ва инвесторлар, банклар, солиқ органлари ва шу кабилар учун ўз фикрини билдириш.

Хажми, мазмуни, характери шунингдек, аудиторлик хатари ички аудитнинг сифати ва таъсирига қараб белгиланади.

Ташқи аудит кўламини ва мижознинг ҳисоб ва ахборот маълумотларига дастлабки ишонч даражасини аниқлаш учун ҳисоб ва ҳисобот ҳолати, ресурслардан фойдаланиш самарадорлиги ва ички назорат даражаси текширилади.

Аудит ресурсларини турли гуруҳларга ажратиш ва бир тусдаги операцияни қуллаш ҳисобот ва даромад манбаларининг энг муҳим жойларига қаратилган.

Norqobilov S., Absalomova O. "Banklarda audit" O`quv qo`llanma T: Toshkent-ma`nariyat 2005y.

Банкларда ички ва ташқи аудитнинг фарқи ва ўзаро боғлиқлиги

https://turonbank.uz/ru/press_center/news/segodnyashnee-zavtrashnego-dnya-etomolodezh/

Аудиторлик ҳисоботи аудиторлик текшируви тугатилганидан сўнг зудлик билан тайёрланиши ҳамда аудит мақсадлари, миқёси, хулосаларни ҳамда ҳар бир аниқланган камчиликни бартараф қилишга доир батафсил тавсияларни ўз ичига олиши лозим. Тавсиялар аниқланган муаммолар ва уларнинг келиб чиқиш сабабларининг қисқача изоҳини, мавжуд таваккалчиликларни, талаб этиладиган чора-тадбирларни, жумладан, банк ички сиёсатлари ва тартиб-таомилларини кўриб чиқишни, чора-тадбирларни бажариш муддатларини ва ижрочиларни ўз ичига олиши лозим.

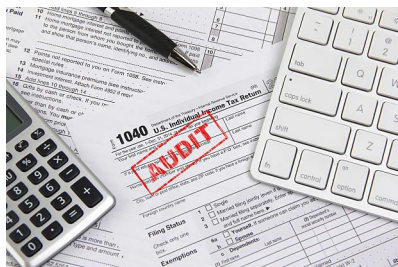
Ibragimov A.K., *Auditning xalqaro standartlari asosida tijorat banklarida ichki auditning tashkiliy asoslari.* O'quv qo'llanma. – T.: Moliya. 2013. – 384 b.

Ички банк аудити ҳисоботи...

Аудиторлик ҳисоботида таҳлилий материаллар, изоҳлар ҳамда бошқа ишчи ҳужжатлар тўплами илова қилиниши мумкин. Аудиторлик ҳисоботи ва текширув бўйича ишчи ҳужжатлар ички аудит хизмати ходимлари томонидан тайёрланиб, бош аудитор томонидан текширилади.

Ички банк аудити ҳисоботи...

Ички аудит хизмати ходимлари томонидан аниқланган асосий камчилик ва таклифлар текшириш ўтказилаётган таркибий бўлинма раҳбарияти томонидан изоҳлаб берилиши лозим. Зарур ҳолларда ушбу изоҳлар кенгаш ва аудит қўмитасига тақдим этилишидан олдин аудиторлик ҳисоботига киритилиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ibragimov A.K., Auditning xalqaro standartlari asosida tijorat banklarida ichki auditning tashkiliy asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: Moliya. 2013. – 384 b.
2. Karaliyev T. Fayzullaeva M. Bankovskiy audit.TMI. 2014.
3. Yadgarova M., Qurbonov R. Bank auditi. Darslik. –T.: «IQTISOD-MOLIYA» 2019 y.
4. Tuychiyev A., Qo'ziyev I., Avloqulov A., Sherimbetov I., Avazov I. Audit. Darslik. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. – 530 b.
5. [Wally Smieliauskas](#), [Kate Bewley](#). Auditing: An International Approach Hardcover. McGraw-Hill Ryerson; 6 edition. 800 pages. 2014.
6. David O'Regan. International Auditing: Practical Resource Guide 1st Edition, Wiley; 1 edition, 312 pages. 2015.
7. Fayziyev Sh.N., Dusmurotov R.D., Karimov A.A., Qo'ziyev I.N., Avlokulov A.Z. Audit. Darslik. –T. OQTISOD-MOLIYA, 2015. -392 b.

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН
РАҲМАТ !

